

Mick Antoniw AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad
Senedd Cymru

SeneddLJC@senedd.cymru

26 Tachwedd 2020

Annwyl Gadeirydd

Diolch am eich llythyr dyddiedig 22 Hydref yn gofyn am ragor o wybodaeth am yr Ymchwiliad Gwneud i Gyfiawnder Weithio.

Cyn ymateb i'ch cais, rhaid imi dynnu sylw at y ffaith bod yr holl wybodaeth a ddarperir isod ac yn yr Atodiad i'r llythyr hwn yn destun rhai cyfyngiadau gweithredol difrifol iawn. Fel y byddwch yn gwerthfawrogi, nid yw'r setliad datganoli presennol yn ariannu swyddogaeth gyfiawnder. Roedd hyn yn broblem hyd yn oed cyn inni orfod ymateb i'r pandemig. Mae paratodau ar gyfer diwedd y cyfnod pontio yn ogystal â meysydd newydd o waith brys yn rhoi pwysau digynsail ar ein staff. Felly gobeithiaf y bydd y wybodaeth ganlynol yn ddefnyddiol o ran meincnodi'r sefyllfa fel y mae ar hyn o bryd.

Fel yr amlygwyd gennych, fe wnaethom gytuno yn ystod y sesiwn dystiolaeth i ddarparu rhywfaint o wybodaeth bellach i'r Pwyllgor.

Mae'r Atodiad i'r llythyr hwn yn cynnwys y Rhaglen Waith ac yn darparu gwybodaeth bellach am y pum ffrwd unigol i weithredu argymhellion y Comisiwn Cyfiawnder yng Nghymru y gallwn fwrw ymlaen â nhw.

O ran data a'r llysoedd, ymddengys nad oes unrhyw wybodaeth barod ar gael sy'n galluogi cymharu perfformiad y llysoedd yng Nghymru o'r llysoedd yn Lloegr. Bydd ein dangosfwrdd newydd ar gyfiawnder yn ffynhonnell wybodaeth amhrisiadwy yn y maes hwn a byddwn wrth gwrs yn hysbysu'r Pwyllgor cyn gynted ag y bydd yn barod i'w gyhoeddi.

Gan droi at y cwestiynau pellach, a defnyddio'r rhifau a nodir yn eich llythyr, gallaf ymateb fel a ganlyn: -

1. Y sylwadau a wnaed i Lywodraeth y DU ynghylch effaith COVID-19 ar ddarparu cyfiawnder yng Nghymru.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
YP.PrifWeinidog@llyw.cymru • ps.firstminister@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Yn ystod y pandemig, buom mewn cysylltiad agos â'r Arglwydd Ganghellor a'i swyddogion, yr Arglwydd Brif Ustus a Gwasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd Ei Mawrhydi ynghylch ystod o faterion gan gynnwys gweithrediad y llysoedd yn ystod y cyfyngiadau symud a'r cyfnod atal byr, arferion gweithio diogel, ôl-groniad o achosion llys a chynigion ar gyfer ffyrdd o weithio i fynd i'r afael â hynny. Rydym wedi cael cadarnhad bod canllawiau lechyd Cyhoeddus Cymru wedi'u hymgorffori yng ngweithdrefnau gweithredol y llysoedd, ac y bydd unrhyw ffyrdd newydd o weithio yn cael eu gwerthuso. Cawsom gadarnhad y bydd gwaith gorfodaeth sifil sy'n cynnwys ymweliadau â thai yn cael ei atal yn ystod y cyfnod atal byr fel y gwnaed yn ystod y cyfyngiadau symud. Yn ddiweddar, rwyf hefyd wedi tynnu sylw at yr angen am fod yn agored gyda'r cyhoedd a'r angen am dryloywder mewn treialon llys sy'n gysylltiedig â gorfodi rheoliadau Covid-19 sy'n gysylltiedig â Chymru.

Cyfarfu'r Dirprwy Weinidog a'r Prif Chwip â Gweinidog Cyfiawnder Llywodraeth y DU ar sawl achlysur yn ystod yr argyfwng ac mae wedi trafod adferiad y gwasanaethau Carchardai a Phrawf.

Mae ein gwaith agos gyda heddluoedd Cymru a Chomisiynwyr yr Heddlu a Throseddau hefyd wedi bod yn hanfodol i sicrhau bod ymateb Cymru i argyfwng Covid yn gweithio'n briodol ac rwy'n hynod ddiolchgar i'r heddluoedd am eu hymgysylltiad.

2. Sut y bydd Llywodraeth Cymru yn rhoi gwybod i'r Senedd am y broses o gydweithio â Llywodraeth y DU er mwyn rheoli adferiad y system gyfiawnder yn dilyn y pandemig?

4. Sut y bydd Llywodraeth Cymru yn rhoi gwybod i'r Senedd am ei hymgysylltiad â Gweinidogion ac adrannau Llywodraeth y DU, ynghyd â chyrff cyfiawnder heb eu datganoli ar wella'r modd y sicrheir cyfiawnder yng Nghymru?

Byddwn yn parhau i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Senedd drwy ddatganiadau rheolaidd, dadleuon, cwestiynau ac wrth gwrs ymchwiliadau ei phwyllgorau.

3. Yn wyneb y sylwadau a wnaed gan randdeiliaid cyfiawnder yn adroddiad Canolfan Llywodraethiant Cymru, 'Justice at the Jagged Edge in Wales' - sef na allwch chi graffu ar yr hyn na wyddoch sy'n digwydd' sut y bydd Llywodraeth Cymru yn sicrhau bod y cyhoedd a'r Senedd yn ymwybodol o waith Llywodraeth Cymru ym maes cyfiawnder?

Mae hon yn her sy'n deillio o'r ffaith bod y cyfrifoldeb wedi'i rannu rhwng Cymru a San Steffan ar hyn o bryd a chymhlethdod y setliad datganoli presennol. Rydym yn dal i wynebu'r sefyllfa hon yng Nghymru a ddisgrifir gan y Comisiwn Cyfiawnder. Mae cyrff sy'n darparu gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru - er enghraifft yr heddlu, llysoedd, carchardai a'r gwasanaeth prawf - yn atebol i Weinidogion y DU ac nid yw eu systemau wedi'u cynllunio i ddarparu gwybodaeth ar unrhyw sail arall.

Mae'r sefyllfa hon yn cael ei gwaethygu gan yr hyn sydd, yn fy marn i, yn awdurdodaeth gynyddol gymhleth ac artiffisial yng Nghymru a Lloegr.

Efallai mai un o effeithiau mwyaf sylfaenol y pandemig fu'r ffordd y mae'r cyhoedd, am y tro cyntaf, wedi cael profiad o gyfraith Gymreig a wnaed yng Nghymru sy'n cyffwrdd â bywydau beunyddiol cyffredin pob un ohonom. Mae'r deddfau sy'n creu'r troseddau hyn yn cael eu gwneud yng Nghymru ond maent yn cael eu plismona a'u gorfodi yng Nghymru gan sefydliadau a allai fod yn atebol i Lywodraeth y DU yn unig. Mae'r pandemig wedi codi

disgwyliadau y dylai penderfyniadau am bobl Cymru a'u bywydau yng Nghymru gael eu gwneud, eu plismona a'u gorfodi, yn yr ystyr ehangaf, yng Nghymru.

5. Pa drafodaethau y mae Llywodraeth Cymru wedi'u cael gyda Llywodraeth y DU ar wella tryloywder ar wariant cyffredinol ar y system gyfiawnder yng Nghymru?

Oherwydd nad yw cyfiawnder wedi'i ddatganoli, deallwn nad yw'n bosibl dadgyfuno holl ffigurau'r gyllideb, nac yn wir ddadgyfuno'n hawdd unrhyw ddata eraill, sy'n ymwneud â Chymru'n unig o swyddogaeth gyfiawnder gyfunol Cymru a Lloegr na chafodd ei gynllunio erioed i weithredu gyda dau gorff gwahanol o gyfraith. Mae hyn yn ymwneud nid yn unig â gwariant uniongyrchol ar faterion yn ymwneud â chyfiawnder yng Nghymru ond hefyd â gwariant anuniongyrchol, megis cymorth gweinyddol, systemau cyfrifiadurol ac ati.

Derbynnir yn gyffredinol, wrth gwrs, nad yw'r system gyfiawnder yn cael ei hariannu'n ddigonol, felly hyd yn oed pe bai'n bosibl dirnad faint sy'n cael ei wario yng Nghymru ar hyn o bryd, ni fyddai hynny'n nodi faint y byddai ei angen er mwyn ariannu'n iawn y math o system gyfiawnder yng Nghymru y byddai Llywodraeth Cymru yn awyddus i'w chreu.

Ystyriaeth arall yw'r ffaith nad yw gwariant yng Nghymru o reidrwydd yn adlewyrchu'r gwariant ar Gymru gan nad yw carcharorion Cymru i gyd yn cael eu lletya yng Nghymru, er enghraifft. Ac nid yw pob achos llys yng Nghymru yn cael ei glywed yng Nghymru.

6. Sut fydd Llywodraeth Cymru yn adrodd ynghylch ei gwariant ar gyfiawnder, ac yn galluogi'r Senedd i ystyried y gwariant hwn fel rhan o'r gwaith craffu ar y gyllideb?

Nid yw gwariant ar weithgaredd sy'n gysylltiedig â chyfiawnder wedi'i ddadgyfuno ar wahân yn ein cyllideb nac yn ein cyfrifon blynyddol. Fel rhan o'r rhaglen trawsnewid cyfiawnder parhaus byddwn yn archwilio a oes unrhyw ffyrdd y gallwn wella lefel y wybodaeth a ddarparwn am wariant ar gyfiawnder.

7. Sut y mae Llywodraeth Cymru yn ymateb i farn Llywydd Tribiwnlysoedd Cymru y dylai Uned Tribiwnlysoedd Cymru gael statws tebyg i Wasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd Ei Mawrhydi, ac na ddylai hynny aros am gwblhau gwaith Comisiwn y Gyfraith?

Trafodwyd y pwnc hwn yn fy nghyfarfod cyntaf â Syr Wyn Williams yn 2019 ac rydym wedi trafod hyn eto ers hynny. Rwy'n cytuno ag egwyddor annibyniaeth Uned Tribiwnlysoedd Cymru. Mae model asiantaeth weithredol fel Gwasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd Ei Mawrhydi yn un ateb posibl ond mae yna atebion eraill. Er enghraifft mae Gwasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd yr Alban (SCTS) yn gorff corfforaethol annibynnol a sefydlwyd drwy statud. Yng Nghymru mae gennym hefyd fodel Awdurdod Cyllid Cymru. Byddwn yn parhau i archwilio'r opsiynau hyn, ond credaf na ddylem ychwaith achub y blaen ar ganfyddiadau Comisiwn y Gyfraith.

8. Sut y mae Uned Tribiwnlysoedd Cymru yn monitro hygyrchedd Tribiwnlysoedd Cymru, gan gynnwys cydraddoldebau, y defnydd o'r Gymraeg a phrofiad ymgyfreithwyr drostynt eu hunain?

Mae Uned Tribiwnlysoedd Cymru yn casglu data cyfyngedig ar gydraddoldeb a phrofiadau y rhai sy'n ymgyfreithwyr drostynt eu hunain. Mae pob cais yn cael ei drin yn ôl ei deilyngdod a gwneir addasiadau rhesymol yn ôl yr angen i sicrhau bod pob defnyddiwr tribiwnlys yn cael yr un cyfle i gymryd rhan a chyfrannu.

Mae Llywydd Tribiwnlysoedd Cymru yn amlinellu yn ei adroddiad blynyddol bod yr holl dribiwnlysoedd yn parhau i gynnig gwasanaeth cyfrwng Cymraeg llawn i'w defnyddwyr yn unol â'r dyletswyddau a bennir gan hysbysiadau cydymffurfio Comisiynydd y Gymraeg.

9. Sut y mae Uned Tribiwnlysoedd Cymru yn monitro effaith pandemig COVID-19 ar berfformiad a hygyrchedd Tribiwnlysoedd Cymru? A fydd data'n cael eu cyhoeddi ar gynnal gwrandawiadau o bell?

Mae Tribiwnlysoedd Cymru yn monitro niferoedd yr achosion am y cyfnod a bydd y wybodaeth honno'n cael ei bwydo i mewn i adroddiad blynyddol Llywydd y Tribiwnlysoedd. Deallaf fod y Llywydd yn bwriadu cynnwys adran sylweddol yn ei drydydd adroddiad blynyddol ar effaith COVID 19 ar y tribiwnlysoedd.

10. Beth mae Llywodraeth Cymru yn ei wneud i baratoi Tribiwnlysoedd Cymru ar gyfer yr adferiad yn dilyn COVID-19?

Mae'r tribiwnlysoedd wrth gwrs yn gweithredu'n annibynnol ar y Llywodraeth.

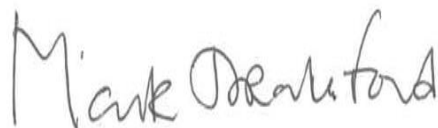
Mae gan isadrannau polisi Llywodraeth Cymru berthynas waith agos â staff Uned Tribiwnlysoedd Cymru a phe bai Llywydd Tribiwnlysoedd Cymru neu, yn wir, Bennaeth Uned Tribiwnlysoedd Cymru yn gofyn am gymorth, byddem wrth gwrs yn rhoi cymorth rhesymol lle bynnag y bo modd.

Ym mis Mawrth, rhoddodd Uned Tribiwnlysoedd Cymru gymorth i dribiwnlysoedd Cymru symud yn gyflym i gynnal gwrandawiadau o bell, drwy gynadledda dros y ffôn neu fideo-gynadledda, ac o ganlyniad maent wedi gallu cynnal a pharhau â mwyafrif y gwrandawiadau yn unol â'r cynllun. Mae'r Llywydd, aelodau tribiwnlysoedd ac Uned Tribiwnlysoedd Cymru yn myfyrio ar arfer gorau i sicrhau y gellir parhau â hyn.

Rydym yn gadarn o'r farn bod y dadleuon o blaid newid cyfansoddiadol a datganoli cyfiawnder a amlinellwyd yn gynhwysfawr gan y Comisiwn Cyfiawnder yng Nghymru, ac a ategwyd gan y cyfoeth o dystiolaeth yn ei adroddiad, wedi'u cryfhau gan yr amgylchiadau eithriadol presennol.

Hyderaf fod y wybodaeth bellach yr wyf wedi ei darparu o gymorth i'r Pwyllgor ac i'w ymchwiliad.

Dymuniadau gorau

MARK DRAKEFORD

Rhaglen Waith Trawsnewid Cyfiawnder

Llif gwaith	Y Blaenoriaethau Presennol:
Mynediad at gyfiawnder	Ymrwymadau o fewn cynllun gweithredu pum mlynedd Llywodraeth Cymru, sef <i>Cynllun Gweithredu o ran Gwybodaeth a Chyngor</i> (a gyhoeddwyd ym mis Rhagfyr 2016) i: • sicrhau bod Llywodraeth Cymru yn darparu cyllid grant ar gyfer gwasanaethau cyngor ar les cymdeithasol sydd wedi'u cynllunio'n strategol ac wedi'u hintegreiddio ledled Cymru;• gweithredu Fframwaith Ansawdd Gwybodaeth a Chyngor Llywodraeth Cymru gan roi mynediad i fwy o bobl at wasanaethau cyngori â sicrwydd ansawdd; a• hyrwyddo addysg gyfreithiol gyhoeddus fel ffordd o helpu pobl i gael gwell dealltwriaeth o'u hawliau unigol.
Cyfiawnder sifil a gweinyddol	Diwygio trefniadau gweithredol y tribiwnlysoedd datganoledig, gan gynnwys sefydlu system gwynion a disgyblaeth i farnwyr. Adolygu (drwy brosiect Comisiwn y Gyfraith) y fframwaith deddfwriaethol ar gyfer y tribiwnlysoedd datganoledig, system apelio'r tribiwnlysoedd, a'r achos dros symud i un tribiwnlys haen gyntaf - gan ragweld Bil yn y Chweched Senedd. Paratoi ar gyfer effaith diwygiadau i'r Ddeddf Iechyd Meddwl ar faich achosion y Tribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl. Cynigion ar gyfer gweithredu'r argymhelliad y dylai Uned Tribiwnlysoedd Cymru fod â mwy o annibyniaeth strwythurol.

Cyfiawnder troseddol	Glasbrint ar Droseddwy Benywaidd (gan gynnwys mynd ar drywydd canolfan breswyl a darpariaeth Safleoedd Cymeradwy). Glasbrint ar Gyfiawnder Ieuencid. Cytundeb Partneriaeth ar Iechyd Carcharorion: mae'n cynnwys ffrydiau gwaith wedi'u hariannu gan Lywodraeth Cymru ar iechyd meddwl, camddefnyddio sylweddau mewn carchardai a rheoli meddyginiaethau. Mae hyn yn gysylltiedig â'n gwaith gyda Gwasanaeth Carchardai a Phrawf Ei Mawrhydi ar y cytundeb partneriaeth sy'n ymwneud â chamddefnyddio sylweddau, iechyd meddwl a rheoli meddyginiaethau. Fframwaith i gefnogi newid cadarnhaol i'r rhai sydd mewn perygl o droseddu yng Nghymru, 2018-2023. Cael gwared ar yr amddiffyniad "cosb resymol". Cyflwyno argymhellion adolygiad David Hanson o ddysgu ar gyfer troseddwy. Arwain cyfeiriad strategol a gweithrediad Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015, sy'n cynnwys amcan i "ddwyn cyflawnwyr trais i gyfrif a rhoi cyfleoedd iddynt newid eu hymddygiad gyda phwyslais ar ddiogelwch dioddefwyr." Y fframwaith strategol cydweithredol - Lletya Troseddwy Cymru. Mae Llywodraeth Cymru a Gwasanaeth Prawf a Charchardai Ei Mawrhydi yng Nghymru wedi ymrwymo i fabwysiadu dull strategol cydweithredol i atal digartrefedd i bob troseddwr o Gymru a mynd i'r afael â hynny.
Cyfiawnder teuluol	Lleihau nifer y plant mewn gofal. Mae'r rhaglen Gwella Canlyniadau i Blant yn cefnogi awdurdodau lleol i gyflawni eu cynlluniau o ran y disgwyliad i leihau nifer y plant mewn gofal.

	Datblygu fframwaith canlyniadau cyffredin ar gyfer holl wasanaethau Reflect ledled Cymru. Defnyddir y fframwaith hwn i roi data cenedlaethol i Lywodraeth Cymru a fydd yn ei galluogi i ddadansoddi tueddiadau. Dadansoddiad o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2015, sy'n cael ei wneud gan Brifysgol De Cymru. Mae'r Rhwydwaith Cyfiawnder Teuluol ar waith.
Sector y gyfraith: economi, addysg a sgiliau	Cymorth busnes i gwmnïau cyfreithiol a siambrau, gan gynnwys mewn ymateb i effeithiau Covid-19 drwy'r Gronfa Cadernid Economaidd. Datblygiad Fframwaith Cyfreithwyr newydd y Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol ar gyfer caffael gwasanaethau cyfreithiol yng ngwasanaeth cyhoeddus Cymru. Rhagwelir y bydd yn cael ei ddyfarnu ac ar gael i'w ddefnyddio erbyn 1 Rhagfyr 2020. Dyfnhau perthnasoedd â'r sefydliadau allweddol yn y sector cyfreithiol - gan gynnwys cwmnïau cyfreithiol, Cymdeithas y Gyfraith, y Bar, CILEx, ysgolion y gyfraith - er mwyn cydweithio i archwilio: effaith barhaol debygol Covid-19 ar sector y gyfraith; anghenion newidiol a chynaliadwyedd ymarfer cyfreithiol yng Nghymru; a chreu gweledigaeth ar gyfer dyfodol ymarfer cyfreithiol yng Nghymru. Gan adeiladu ar y buddsoddiad o £5.6 miliwn gan Brifysgol Abertawe a Llywodraeth Cymru yn TechCyfreithiol yn Ysgol y Gyfraith Hillary Rodham Clinton, i weithio gyda chyrff ac unigolion allweddol i ddefnyddio technolegau newydd, seilwaith TG a chysylltedd ym musnes ymarferwyr, yn enwedig yn ardaloedd gwledig ac ôl-ddiwydiannol Cymru. Mae'r broses o sefydlu Cyngor Cyfraith Cymru wedi bod yn llawer arafach na'r disgwyl, oherwydd bod gan Lywodraeth Cymru a darpar gyfranogwyr fel ei gilydd flaenoriaethau sy'n cystadlu â'i gilydd.

